

ویژه‌نامه‌ی سومین دوره‌ی دوسالانه‌ی

کتاب عاشورا

(ویژه‌ی معرفی و تقدیر از آثار عاشورایی)

منتخب منتشرشده در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳

آبان ۱۴۰۴

«دوسالانه‌ی کتاب عاشورا» جایزه‌ای مردم‌نهاد و غیردولتی است که در قالب رویدادی فرهنگی هر دو سال یک‌بار برگزار می‌شود. اهداف این جایزه عبارتند از:

۱. شناسایی کتاب‌های برتر معاصر در حوزه‌ی عاشورا و معرفی آن‌ها به افکار عمومی؛

۲. شناسایی، تشویق و حمایت از پدیدآورندگان کتاب‌های عاشورایی؛

۳. کمک به ارتقای کیفی و غنای علمی کتاب‌های عاشورایی؛

۴. تقویت روحیه و افزایش انگیزه‌ی تحقیق و پژوهش در حوزه‌ی عاشورا؛

۵. گسترش فرهنگ نگارش و تولید کتاب با معیارها و استانداردهای علمی در حوزه‌ی عاشورا؛

۶. شناسایی نیازها، کاستی‌ها و خلأها در حوزه‌ی کتاب عاشورا.

کتاب‌هایی در این جایزه مورد ارزیابی قرار می‌گیرند که در موضوعات:

➤ امام حسین علیه السلام، خانواده و یاران آن حضرت؛

➤ تاریخ و تحلیل واقعه‌ی عاشورا؛

➤ ادبیات و هنر عاشورایی؛

➤ فرهنگ و آیین‌های عزاداری؛

توسط نویسندگان، پژوهشگران و محققان، فضلا و علمای حوزوی و دانشگاهی داخل و خارج کشور، در قالب «کتاب» نگارش یافته و در بازه‌ی دوساله با مجوز رسمی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در ایران منتشر شده باشند. از نظر زبان نگارش کتاب، محدودیتی وجود ندارد. در این جایزه، آثار در ۹ رشته مورد ارزیابی قرار می‌گیرند که عبارتند از:

۱. مقتل و تاریخ

۲. تحلیل و تبیین عاشورا

۳. مطالعات آیین‌های عزاداری

۴. پژوهش‌های ادبی و هنری

۵. شعر

۶. ادبیات داستانی

۷. هنر

۸. ترجمه، تصحیح و زبان‌های دیگر

۹. کودک و نوجوان

در هر دوره، بنابه نظر شورای سیاست‌گذاری از یک تا سه نفر از چهره‌های برتر در حوزه‌ی تولید و نشر کتاب عاشورا در بخش جانبی اول و از فعالیت‌های برتر عاشورایی مردم‌نهاد در بخش جانبی دوم قدردانی می‌شود. معیار انتخاب این چهره‌های برتر، جایگاه علمی، تمحض موضوعی، اثرگذاری و اهتمام مستمر به امر تولید و نشر کتاب‌های عاشورایی است.

دوره‌ی اول - مهر ۱۴۰۰

دوره‌ی نخست دوسالانه‌ی کتاب عاشورا در سال ۱۴۰۰ و با هدف ارزیابی مجموعه کتاب‌های عاشورایی منتشرشده در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ برگزار شد. در رصد این آثار، جمعاً ۱۹۵ عنوان کتاب در رشته‌های مختلف شناسایی و گردآوری شد. مجموعه‌ی این آثار در گروه‌های پنج‌گانه توسط هیئت داوران مورد ارزیابی قرار گرفت و نهایتاً ۲۳ اثر به مرحله‌ی نهایی راه یافته و به عنوان نامزد معرفی شدند. جمع‌بندی نهایی از بین نامزدها، ۱۳ اثر حائز عنوان برگزیده و ۳ اثر نیز شایسته‌ی تقدیر شناخته شدند. هیئت داوران در رشته‌های مقتل، پژوهش ادبی، کتاب عکس، شعر کودک و نوجوان و داستان کودک و نوجوان هیچ اثری را شایسته‌ی انتخاب ندانستند. به هریک از صاحبان آثار برگزیده، تندیس، لوح تقدیر، هدیه‌ی

صنایع دستی و هدیه‌ی نقدی و به صاحبان آثار شایسته‌ی تقدیر نیز مشابه همین جوایز (به جز تندیس) اعطا شد. همچنین در بخش جنبی این دوره، از سه چهره‌ی شاخص حوزه‌ی فرهنگ مکتوب عاشورا تجلیل شد:

- مرحوم حجت‌الاسلام مهدی پیشوایی (محقق تاریخ اسلام وعاشورا و سرپرست نویسندگان «مقتل جامع سیدالشهدا»);
- مرحوم دکتر رحیم نیکبخت (پژوهشگر تاریخ و ادبیات عاشورایی و دبیر مجموعه کتاب‌های «میراث نوحه و مرثیه» به زبان‌های فارسی و ترکی);
- دکتر حسین متقی (مؤسس «کتابخانه‌ی تخصصی امام حسین»).

مراسم اختتامیه‌ی نخستین دوره، روز پنجشنبه ۲۲ مهر ۱۴۰۰ در محل «خانه‌ی شعر و ادبیات» برگزار شد. در این مراسم، پس از ارایه‌ی گزارش دبیر علمی جایزه دکتر محمدرضا سنگری و پیش از اهدای جوایز آثار منتخب، دکتر سعید طاووسی مسرور در نکوداشت مرحوم پیشوایی، دکتر مجتبی سلطانی احمدی در نکوداشت مرحوم نیکبخت و دکتر عبدالحسین طالعی در نکوداشت دکتر متقی دقایقی به ایراد سخن پرداختند.

دوره‌ی دوم - مهر ۱۴۰۲

دوره‌ی دوم دوسالانه‌ی کتاب عاشورا با هدف ارزیابی مجموعه کتاب‌های عاشورایی منتشرشده در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ برگزار شد. در رصد این آثار، جمعاً ۱۷۰ عنوان کتاب در رشته‌های مختلف شناسایی و گردآوری شدند. مجموعه‌ی این آثار در چند مرحله توسط هیئت داوران مورد ارزیابی قرار گرفت و نهایتاً ۳۱ اثر به مرحله‌ی نهایی راه یافته و به‌عنوان نامزد معرفی

شدند. در جمع‌بندی نهایی از بین نامزدها، ۵ اثر حائز عنوان برگزیده و ۱۱ اثر نیز شایسته‌ی تقدیر شناخته شدند. هیئت داوران در رشته‌ی هنر هیچ اثری را شایسته‌ی انتخاب ندانست.

به هریک از صاحبان آثار برگزیده، تندیس، لوح تقدیر، هدیه‌ی صنایع دستی و هدیه‌ی نقدی، و به صاحبان آثار شایسته‌ی تقدیر نیز مشابه همین جوایز (به جز تندیس) اعطا شد. همچنین در بخش جنبی این دوره، از سه چهره‌ی شاخص حوزه‌ی فرهنگ مکتوب عاشورا تقدیر شد:

● حجت‌الاسلام شیخ حسین انصاریان (خطیب مشهور و

نویسنده و مترجم کتاب‌های دینی و عاشورایی)؛

● دکتر علی بلوکباشی (پژوهشگر و نویسنده‌ی مردم‌شناسی

آیین‌های مذهبی و عاشورایی)؛

● دکتر محمدرضا فخرروحانی (نویسنده و مترجم آثار

عاشورایی به زبان انگلیسی).

مراسم اختتامیه‌ی دومین دوره صبح روز پنجشنبه ۲۰ مهر ۱۴۰۲ در محل «کانون اسلامی انصار» برگزار شد. در این مراسم، پس از آرایه‌ی گزارش دبیر علمی جایزه دکتر محمدرضا سنگری و پیش از اهدای جوایز آثار منتخب، استاد محمد اسفندیاری در نکوداشت استاد انصاریان، دکتر جبار رحمانی در نکوداشت دکتر بلوکباشی و دکتر طالعی در نکوداشت دکتر فخرروحانی دقایقی به ایراد سخن پرداختند.

در هر دو دوره، هدایای نقدی منتخبان توسط جناب حجت‌الاسلام سیدجواد شهرستانی - نماینده‌ی حضرت آیت‌الله سیستانی - و مابقی هزینه‌ها از محل کمک‌های مردمی تأمین شده بود.

گزارش
سومین
دوره

سومین دوره‌ی دوسالانه‌ی کتاب عاشورا، به بررسی آثار منتشرشده در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ اختصاص داشت. طبق روال دوره‌های قبل، روند شناسایی آثار عاشورای توسط دبیرخانه از آغاز سال ۱۴۰۲ شروع شده و مستمراً تا پایان خرداد ۱۴۰۴ ادامه یافت. در این رصد، جمعاً ۱۹۴ عنوان کتاب منتشرشده در بازه‌ی مذکور شناسایی و فهرست شدند. پس از بررسی‌های مقدماتی، داوری آثار توسط داوران در تابستان همین سال انجام شده و نهایتاً براساس معدل امتیازات داوری، ۳۸ اثر در ۸ رشته به مرحله‌ی نهایی راه یافته و به عنوان نامزد شناخته شدند. هیئت داوران، در رشته‌ی پژوهش‌های ادبی و هنری، هیچ اثری را شایسته‌ی انتخاب ندانست. در مرحله‌ی نهایی، از بین آثار نامزدشده، ۱۵ اثر به عنوان آثار منتخب مشخص شدند که از آن میان، ۷ اثر حایز رتبه‌ی برگزیده و ۸ اثر شایسته‌ی تقدیر هستند.

رد	رشته	عنوان	پدیدآور	ناشر
۱	مقتل و تاریخ	العبره الساکبه علی صاحب المصیبه الرائیه	علیرضا قاسمی	دلیل ما
۲		انبیا و کربلا	سید محمد حسن آیت	دلیل ما
۳		فی بیوت اذن الله	حمزه فکری	موسسه بوستان کتاب
۴		امام حسین و عاشورا به روایت طبقات ابن سعد	مجتبی سلطانی احمدی و مهدی دقیقی	آرما
۵	تحلیل و تبیین عاشورا	آئینه شکنان	محمدرضا سنگری	شرکت چاپ و نشر بین الملل
۶		رویکردهای ایرانی به واقعه عاشورا	علی مهجور	نیستان هنر
۷		عاشورا؛ فساد و اصلاح	داود فیرحی	نی
۸	مطالعات آیین‌های عزاداری	آسیب‌شناسی هیئت‌ها و عزاداری‌ها در ایران	سیدمرتضی میرتبار و علی اکبر عبدالاحدی مقدم	مکت اندیشه
۹		از حکمت تا معنویت	صدیقه رضائی تمیجانی	پژوهشکده باقرالعلوم
۱۰		اجتماعات شیعی در گستره جهانی	جبار رحمانی	آرما
۱۱		عزاداری، زیارت و تشیع فراملی	جبار رحمانی و پیمان اسحاقی و عفت دماوندی	آرما
۱۲		مردم‌شناسی دین	علی بلوکباشی	بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار
۱۳		معین البكاء؛ سیر شبیه‌خوانی در اردبیل	محمد مصطفی فتحی درآباد	ناصر امین
۱۴		مقدس‌ترین تراژدی اسلام	هادی ولی‌پور	افراز
۱۵		هیئت و دانشگاه	عصمت احمدی	پژوهشکده باقرالعلوم
۱۶	شعر	ایستاده باید مرد	محمد علی مجاهدی	سوره مهر
۱۷		مصارع مذبوح	مهدی زارعی	سوره مهر
۱۸		همچنان نیم‌روز دهم	م. مؤید	بامداد نو

رد	رشته	عنوان	پدیدآور	ناشر
۱۹	ادبیات داستانی	اگر نی پرده‌ای دیگر بخواند	لیلا مهدوی	کتابستان معرفت
۲۰		به نام نامی سر	مارال بابائی	کتابستان معرفت
۲۱		ده روایت از یک واقعه	مریم برادران	خانه کتاب و ادبیات ایران
۲۲		سفرنامه شیعه باستان دوست	امیر هاشمی مقدم	اندیشه احسان
۲۳		فصل باران	مهدی قزلی	سوره مهر
۲۴	ادبیات داستانی	مهمان‌گاه	زهره ترابی	اطراف
۲۵		مرغان ابراهیم	خسرو باباخانی	خانه کتاب و ادبیات ایران
۲۶	هنر	آیین گل	حجت‌الله سپهوند	[مؤلف]
۲۷		هم پای نور	عبدالحمید قدیریان	سوره مهر
-	پژوهش‌های ادبی و هنری	در این رشته هیچ اثری به مرحله‌ی نهایی راه نیافت.		
۲۸	کودک و نوجوان	این کندو مال او	گروه نویسندگان	اطراف
۲۹		خوش آمدی زائر کوچک	مرضیه قاندری	جمال
۳۰		خیمه ماهتابی	فاطمه سادات موسوی	شهید کاظمی
۳۱		شب وحشت	سیدسعید هاشمی	جمال
۳۲		قصه ماهتاب من	مهین احمدی محمدآبادی	جمال
۳۳		نام کتابم حسین، نام دبستانم کربلا	سیدمحمد مهاجرانی	زائر آستانه مقدسه
۳۴	ترجمه و تصحیح	Les femmes et le haut-fait de Karbala (d'hier a aujourd'hui)	بریژیت لاکومب (زهره فاخر)	رود آبی
۳۵		The sacred garden	ضحی زینب اکبرزاده و مهوش هیرمندی	انصاریان
۳۶		حسین مبارز راه عدالت	کریس هیور	محیی
۳۷		زنان کربلا	کامران اسکات آقایی / ترجمه‌ی پرستو نیکنام	آرما
۳۸		فلک النجاة	محمدصادق گلپایگانی	دانش حوزه

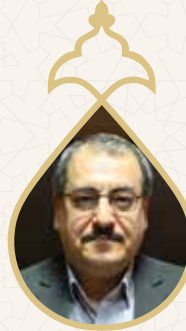
رد	رشته	عنوان	پدیدآور	اثر
۱	مقتل و تاریخ	امام حسین و عاشورا به روایت طبقات ابن سعد	مجتبی سلطانی احمدی و مهدی دقیقی	شایسته‌ی تقدیر
۲		العبره الساکبه علی صاحب المصیبه الراتبه	علیرضا قاسمی	شایسته‌ی تقدیر
۳	تحلیل و تبیین عاشورا	آیین‌ه‌شکنان	محمدرضا سنگری	برگزیده
۴		رویکرده‌های ایرانی به واقعه عاشورا	علی مهجور	برگزیده
۵		عاشورا؛ فساد و اصلاح	داود فیرحی	شایسته‌ی تقدیر
۶	مطالعات آیین‌های عزاداری	مردم‌شناسی دین	علی بلوکباشی	برگزیده
۷		اجتماعات شیعی در گستره جهانی	جبار رحمانی	برگزیده
۸		از حکمت تا معنویت	صدیقه رضائی تمیجانی	شایسته‌ی تقدیر
۹	شعر	ایستاده باید مرد	محمدعلی مجاهدی	برگزیده
۱۰	ادبیات داستانی	مهمان‌گاه	زهره ترابی	شایسته‌ی تقدیر
۱۱	هنر	آیین گل	حجت‌الله سپهوند	برگزیده
۱۲		هم‌پای نور	عبدالحمید قدیریان	برگزیده
-	پژوهش‌های ادبی و هنری	هیچ اثری شایسته‌ی انتخاب دانسته نشد.		
۱۳	کودک و نوجوان	این‌کندو مال او	گروه نویسندگان	شایسته‌ی تقدیر
۱۴		شب وحشت	سیدسعید هاشمی	شایسته‌ی تقدیر
۱۵	ترجمه و تصحیح	Les femmes et le haut-fait de Karbala (d'hier a aujourd'hui)	بریژیت لاکومب (زهره فاخر)	شایسته‌ی تقدیر

محمد اسفندیاری

متولد ۱۳۳۸

کتاب‌شناس، عاشورا پژوه و محقق
تاریخ اسلام

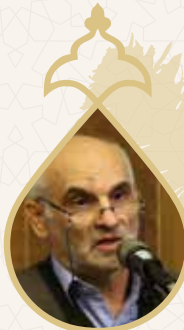
مهدی امین فروغی

متولد ۱۳۴۸

کارشناس ارشد موسیقی
نویسنده و پژوهشگر ادبیات و
موسیقی مذهبی

دبیر علمی سومین دوره کتاب عاشورا

معرفی هیئت

عبدالحسین طالعی

متولد ۱۳۴۰

عضو هیئت علمی «دانشگاه قم»
نسخه‌شناس، نویسنده و پژوهشگر
علوم دینی

جواد محقق

متولد ۱۳۳۳

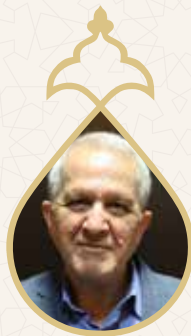
شاعر و نویسنده

سعيد طاووسی مسرور

متولد ۱۳۶۲

عضو هیئت علمی «دانشگاه علامه
طباطبایی»
نویسنده و پژوهشگر تاریخ اسلام و
تشیع

اسماعیل امینی

متولد ۱۳۴۲

شاعر، طنزپرداز، پژوهشگر و مدرس
ادبیات

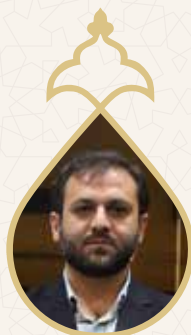
ست داوران

محسن حسام مظاهری

متولد ۱۳۶۱

نویسنده و پژوهشگر مطالعات
اجتماعی دین و آیین های شیعی

مسلم ناده‌علی زاده

متولد ۱۳۶۴. دامغان

عضو هیئت علمی «دانشگاه
اهل بیت»
نویسنده و پژوهشگر ادبیات دینی و
تعزیه خوانی

اثر شایسته‌ی تقدیر در رشته‌ی مقتل و تاریخ
العبرة الساکبة علی صاحب المصیبة الراتبة
علیرضا قاسمی

انتشارات دلیل ما | ۷۶۰ صفحه | چاپ اول: ۱۴۰۲

کتاب «العبرة الساکبة علی صاحب المصیبة الراتبة» یک مقتل تألیفی است که با هدف دستیابی آسان خطبا و مداحان به داده‌های حدیثی و تاریخی مرتبط با وقایع عاشورا، با تکیه بر منابع متقدم، تدوین شده است.

اثر شایسته‌ی تقدیر در رشته‌ی مقتل و تاریخ
امام حسین علیه السلام و عاشورا به روایت طبقات ابن سعد
 مجتبی سلطانی احمدی و مهدی دقیقی
 نشر آرما | ۱۹۷ صفحه | چاپ اول: ۱۴۰۳

کتاب «الطبقات الکبری» اثر مورخ نامدار محمد بن سعد (۱۶۸-۲۳۰ هجری)، از آثار متقدم، برجسته و بی‌بدیل در میان متون تاریخی اهل سنت در موضوع سیره‌نویسی و صحابه‌شناسی است. این کتاب، مرجع و مورد استناد بسیاری از مورخان، محدثان، علما و سیره‌نویسان بوده است. با این اوصاف، کتاب «امام حسین علیه السلام و عاشورا به روایت طبقات ابن سعد» درصدد بررسی و تحلیل اخبار کتاب الطبقات الکبری پیرامون مقاطع مختلف زندگی امام حسین علیه السلام و شرح واقعه‌ی عاشورا و پیامدهای آن است تا از رهگذر آن، به نوع نگاه و روایت مؤلف، به عنوان یک مورخ مورد توجه اهل حدیث درباره‌ی عاشورا و امام حسین علیه السلام بپردازد و این روایت را نقد و بررسی می‌کند.

مجتبی سلطانی احمدی

متولد ۱۳۵۹

تاریخ‌پژوه و دانشیار دانشگاه پیام نور

دانش‌آموخته دکتری تاریخ و تمدن اسلامی دانشگاه تهران

گزیده‌ی دیگر آثار: نسل پاکان، عاشورا به روایت اسماعیلیه، عاشورا به روایت زیدیه،

سرور صحابه، تندیس یکتا پرستی

مهدی دقیقی

متولد ۱۳۵۶

تاریخ‌پژوه و مدرس دانشگاه

دکترای تاریخ اسلام، مدیر مؤسسه علمی فرهنگی امامیه

دیگر آثار: از پاسکال تا سلمان، مقالات تاریخی و رجال

اثر برگزیده در رشته‌ی تحلیل و تبیین عاشورا

آیینہ شکنان

پژوهش تاریخی درباره‌ی زمینه‌سازان و تبهکاران عاشورا

محمد رضا سنگری

شرکت چاپ و نشر بین الملل | ۷۱۲ صفحه | چاپ اول:

۱۴۰۲

کتاب «آیینہ شکنان»، پژوهشی تاریخی در معرفی زمینه‌سازان و عاملان و جنایتکاران و به طور کلی شخصیت‌های منفی واقعه‌ی عاشورا است. مؤلف در ادامه‌ی کتاب پیشین خود با عنوان «آینه در کربلاست» که به معرفی اولیا، شهدا و شخصیت‌های مثبت عاشورا اختصاص داشت، این کتاب را برای شناساندن صفحه‌ی دیگر آن واقعه نگاشته است. وی برای این پژوهش از چند دسته منبع بهره برده است: اول، منابع تاریخی و مقاتل که به جزئیات رفتار و اعمال افراد اشاره دارند؛ دوم، نامه‌ها، خطبه‌ها و گفت‌وگوهای امام حسین علیه السلام؛ سوم، رجزهای یاران امام و سخنانی که آن‌ها درباره‌ی برخی از دشمنان بر زبان آورده‌اند؛ چهارم، سخنان خود سپاه دشمن؛ و پنجم، خطبه‌ها و سخنان بازماندگان واقعه‌ی کربلا.

محمد رضا سنگری |

متولد ۱۳۳۳

دکترای زبان و ادبیات فارسی،

عضو هیئت علمی «پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه‌ی اسلامی» عاشورا پژوه،

نویسنده و پژوهشگر تاریخ و ادبیات اسلام و تشیع

گزیده‌ی دیگر آثار: آیینہ‌داران آفتاب، آینه در کربلاست، با عاشوراییان،

حسین علیه السلام؛ امام فضیلت و زیبایی، روایت عطش و آتش

اثر برگزیده در رشته‌ی تحلیل و تبیین عاشورا
رویکردهای ایرانی به واقعه‌ی عاشورا

تحلیلی پدیدارشناسانه از عاشورا در فرهنگ ایران

علی مهجور

انتشارات نیستان هنر | ۴۲۶ صفحه | چاپ اول: ۱۴۰۳

کتاب «رویکردهای ایرانی به واقعه عاشورا» به بررسی نگاه و رابطه‌ی ایرانیان با عاشورا پرداخته است، به باور نویسنده، در کنار عاشورای تاریخی یک عاشورای پدیداری هم وجود دارد که حاصل انباشت

تفسیرهایی است که ایرانیان از این واقعه تاریخی داشته‌اند. او این تفسیرها را در قالب ۷ رویکرد تفسیر کرده است: اسطوره‌ای، عرفانی، عاطفی، الاهیاتی، هنجاری و جامع. نویسنده معتقد است واقعه عاشورا نه همچون هر رخداد تاریخی دیگر بلکه به عنوان یک منبع فرهنگ‌ساز در ایران باید مورد توجه قرار گیرد؛ همچون مؤلفه‌ای در فرهنگ ایرانی که رابطه‌ای متقابل با سایر اجزا و عناصر این فرهنگ برقرار می‌کند.

| علی مهجور |

متولد ۱۳۵۶

پژوهشگر فلسفه‌ی اخلاق و دین

دکتری دین پژوهی دانشگاه ادیان و مذاهب

عضو هیأت علمی پژوهشکده اندیشه دینی معاصر

دیگر آثار: تنظیم کتاب «عاشورا فساد و اصلاح» اثر داود فیرحی، تنظیم کتاب «دین،

اخلاق و جامعه»

اثر برگزیده در رشته‌ی تحلیل و تبیین عاشورا

عاشورا؛ فساد و اصلاح

داود فیرحی

نشرنی | ۲۰۸ صفحه | چاپ اول: ۱۴۰۲

کتاب «عاشورا؛ فساد و اصلاح» مجموعه‌ی ۹ سخنرانی از زنده‌یاد دکتر داود فیرحی است که در سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۹ با موضوع تحلیل تاریخی واقعه‌ی عاشورا ایراد شده است. در این سخنرانی‌ها، وی بازه‌ای ۲۴ ساله از تاریخ صدر اسلام را برمی‌گزیند که از سال ۴۱ هجری و شهادت امام علی علیه السلام آغاز شده و تا سال ۶۴ هجری و انتقال قدرت از آل معاویه به بنی مروان ادامه می‌یابد. سپس با ترسیم جغرافیای سیاسی مرکز خلافت اسلامی این دوره‌ی تاریخی یعنی مکه، مدینه، کوفه و شام و مواضع نیروها و گرایش‌های سیاسی اشخاص، اقوام و طوائف به مفاهیمی چون دولت، مشروعیت، بیعت و رأی، بحران خلافت، الگوی حکمرانی در صدر اسلام، تبدیل خلافت به پادشاهی، سنت نبوی، مفهوم اصلاح دین و بازگشت به سنت پایه، فساد و اصلاح در تفسیر وحی و نظایر آن می‌پردازد و از منظر جامعه‌شناسی سیاسی و تاریخی ضمن پرداختن به زمین، علل و عوامل اجتماعی، سیاسی و تاریخی پیدایی عاشورا منظر جدیدی از عاشورای حسینی برابر خواننده می‌گشاید.

داود فیرحی |

(۱۳۴۳-۱۳۹۹)

نویسنده و پژوهشگر علوم سیاسی و اندیشه سیاسی اسلام

دکترای علوم سیاسی دانشگاه تهران

استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران و دانشگاه مفید

گزیده‌ی دیگر آثار: قدرت، دانش و مشروعیت در اسلام، نظام سیاسی و

دولت در اسلام، تاریخ تحول دولت در اسلام، فقه و سیاست در ایران معاصر، فقه و حکمرانی حزبی

اثر برگزیده در رشته‌ی مطالعات آیین‌های عزاداری

مردم‌شناسی دین

مناسک و آیین‌های مذهبی در ایران

علی بلوکباشی

بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار | ۶۴۴ صفحه | چاپ

اول: ۱۴۰۲

کتاب «مردم‌شناسی دین: مناسک و آیین‌های

مذهبی در ایران» با تمرکز بر جنبه‌های مردم‌شناختی دین، نقش مناسک و آیین‌های مذهبی را در جامعه ایرانی تحلیل می‌کند. این کتاب به پنج بخش اصلی تقسیم شده که هریک جنبه‌ای از فرهنگ دینی و مناسک مذهبی ایران را پوشش می‌دهد. یکی از بخش‌های مهم کتاب، بررسی دقیق مناسک مذهبی در ایران است؛ از جمله آیین‌های عاشورا، تعزیه و زیارت‌های مذهبی. نویسنده با استفاده از روش‌های مردم‌شناسی نشان می‌دهد که این مراسم‌ها چگونه در کنار تاریخ و فرهنگ ایرانی، به بخشی جدایی‌ناپذیر از هویت مذهبی مردم ایران تبدیل شده‌اند. کتاب نه تنها به تحلیل دینی و مذهبی، بلکه به تأثیرات اجتماعی و فرهنگی این آیین‌ها نیز توجه ویژه‌ای دارد و نشان می‌دهد که این مناسک چگونه در شکل‌دهی به روابط اجتماعی، هویت گروهی و تعاملات فرهنگی در جامعه ایرانی نقش ایفا می‌کنند. برای مثال، مراسم عاشورا به عنوان یک نماد فرهنگی و مذهبی عمیق در فرهنگ ایرانیان، نه تنها یک مراسم دینی است، بلکه یکی از بزرگترین فعالیت‌های اجتماعی سالانه در ایران محسوب می‌شود.

| علی بلوکباشی |

متولد ۱۳۱۴

نویسنده و پژوهشگر مردم‌شناسی

دکترای مردم‌شناسی از دانشگاه آکسفورد

عضو شورای عالی علمی و مدیر بخش مردم‌شناسی دایره‌المعارف بزرگ اسلامی

گزیده‌ی دیگر آثار: تعزیه‌خوانی: حدیث قدسی مصایب در نمایش آئینی، نخل‌گردانی: نمایش تمثیلی از جاودانگی حیات شهیدان، قالی‌شویان:

مناسک نمادین قالی‌شویی در مشهد اردهال، پژوهشی در تعزیه و تعزیه‌خوانی از آغاز تا آخر دوره

قاجار در تهران [مشترک با عنایت‌الله شهیدی]

اثر برگزیده در رشته‌ی مطالعات آیین‌های عزاداری

اجتماعات شیعی در گستره جهانی

آیین‌های عاشورایی و هویت‌های شیعی در جوامع مدرن

گروه نویسندگان، به کوشش جبار رحمانی

نشر آرما | ۴۹۶ صفحه | چاپ اول: ۱۴۰۳

کتاب «اجتماعات شیعی در گستره جهانی» در پی آن است که از خلال بررسی‌های موردی، تصویری از تشیع امروز در گستره‌ی جهانی فراهم آورد. مقالات این کتاب، بیانگر تجربه‌ی اجتماعات شیعی در کشورهای مختلف جهان مدرن شامل مناطق سنتی شیعه‌نشین در خاورمیانه تا مناطق جدیدی در کشورهای اسکاندیناوی و... هستند. به باور تدوین‌گر کتاب، جامعه‌ی شیعی برای بر ساخت هویت اجتماعی، فرهنگی و مذهبی خود، بیش از همه بر آیین‌های زیارت و عزاداری متکی بوده است. آیین‌های زیارت محدودیت‌های مکانی خاص خودشان را دارند، در حالی که آیین‌های عزاداری محرم، به سازوکار اصلی هویت شیعی در قلمروهای دوردست نسبت به مراکز تاریخی شیعه‌نشین و شهرهای مقدس شیعی تبدیل شده است. به همین دلیل در این کتاب، بر عنصر آیین‌های عزاداری به مثابه‌ی شاخص اصلی اجتماع شیعی تأکید شده است. گویی می‌توان نبض حیات اجتماعی شیعیان را از مدخل گستره و کیفیت برگزاری این آیین دنبال کرد.

| جبار رحمانی |

متولد ۱۳۵۹

نویسنده و پژوهشگر مطالعات اجتماعی دین

دکترای انسان‌شناسی فرهنگی

عضو هیئت علمی «مؤسسه‌ی مطالعات فرهنگی و اجتماعی»

گزیده‌ی دیگر آثار: آیین و اسطوره در ایران شیعی، خیمه‌های عزا، هیئت‌های

عزاداری در جامعه ایران، دین مردمی، تغییرات مناسک عزاداری محرم

اثر برگزیده در رشته‌ی مطالعات آیین‌های عزاداری

از حکمت تا معنویت

در الگوی مشارکت جمعی پیاده‌روی اربعین

صدیقه رضانی تمیجانی

انتشارات پژوهشکده باقرالعلوم | ۳۴۴ صفحه | چاپ

اول: ۱۴۰۲

کتاب «از حکمت تا معنویت» با هدف استخراج الگوی مشارکت جمعی در پیاده‌روی اربعین، به مطالعه‌ی مشارکت ایرانیان در این آیین و به طور ویژه موکب‌داران و خادمان موکب‌های ایرانی به عنوان گروهی که بیشترین سطح و حوزه مشارکت را دارا بوده‌اند، می‌پردازد. نویسنده در گام اول طی واکاوی نظری و مفهومی، به چستی پدیده و مرور انواع مشارکت جمعی در ادبیات نظری مرتبط پرداخته است تا از قابلیت توضیح‌دهندگی دیدگاه‌ها و ایده‌های نظری، بهره‌برداری کافی حاصل شود؛ پس از گردآوری داده‌های کیفی، «ویژگی‌های متمایز و منحصر به فرد ابعاد و اجزای جریان مشارکت»، «زمینه مشارکت» و «جهان ذهنی مشارکت‌کننده» بیان شده و از این رهگذر «الگوی مشارکت جمعی اربعین» شناسایی شده است. این پژوهش با رویکرد و روش و ادبیات تخصصی حوزه علوم اجتماعی نگاشته و در هفت فصل: لوازم مفهومی مطالعه پیاده‌روی اربعین، نظریه‌ها و انواع مشارکت در علوم اجتماعی، تحلیل نظری جریان اصلی مشارکت، شیوه الگونگاری، اجزای الگوی مشارکت جمعی پیاده‌روی اربعین، الگوی حکمت‌بنیان، اجتماع‌مدار و معنویت‌محور اربعین و بررسی آمار زائران و نوع توزیع آنها تدوین شده است.

| صدیقه رضانی تمیجانی |

متولد ۱۳۶۱

استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی

دیگر آثار: آزاداندیشی: پیشرفت در ساحت تفکر

اثر برگزیده در رشته‌ی شعر
ایستاده باید مُرد

مجموعه شعر عاشورایی
محمدعلی مجاهدی

انتشارات سوره مهر | ۱۴۰ صفحه | چاپ اول: ۱۴۰۳

کتاب «ایستاده باید مرد» در مجموع شامل ۹۰ شعر عاشورایی است، ۸ شعر در قالب چکامه، ۳۰ شعر در قالب غزل و غزلواره، ۳۰ شعر در قالب رباعی، ۸ شعر در قالب مثنوی و ۳ شعر هم در قالب‌های دیگر هستند. در این اشعار، فضایل و مناقب هر یک از شخصیت‌ها و شهیدان کربلا به زبانی ساده به نظم درآمده است. «کعبه اهل حرم»، «از قتلگاه»، «شهر آفتاب»، «بانگ رحیلی برنخاست»، «چه زیبا ایستاده»، «در جستجوی خیمه‌ها»، «رجعت سرخ» و «ایستاده باید مرد»، عناوین برخی از شعرهای این مجموعه است.

محمدعلی مجاهدی (پروانه) |

متولد ۱۳۲۲

شاعروپژوه‌شگر شعر آیینی

گزیده‌ی دیگر آثار: شکوه شعر عاشورا، تذکره شعرای مرثیه‌سرا در زبان فارسی،
سیمای مهدی موعود عجله تعالی فرجه‌ش در آئینه شعر فارسی، در محضر لاهوتیان

اثر برگزیده در رشته‌ی ادبیات داستانی

مهمان‌گاه

پانزده روایت از روضه‌هایی که زندگی می‌کنیم

گروه نویسندگان، به دبیری زهره ترابی

نشر اطراف | ۱۹۸ صفحه | چاپ اول: ۱۴۰۲

کتاب «مهمان‌گاه» روایت‌هایی از محرم و عزاداری در این ماه است. ۱۵ نویسنده از عاشورا‌هایی نوشته‌اند که بر آن‌ها گذشته و از دریافت‌ها و خاطرات‌شان از محرم‌های دور و نزدیک و اندوه هرساله‌شان گفته‌اند. این کتاب که جلد پنجم از مجموعه‌ی «کآشوب» محسوب می‌شود، درباره‌ی سوگواری‌ها، سنت‌ها و آیین‌ها و روضه‌های ماه محرم است. هر نویسنده از منظر خود به این پدیده نگاه کرده و تجربیاتش را در قالب جستارهایی کوتاه و خواندنی در معرض قضاوت ما گذاشته است. فاطمه بهروزفخر، علی پیرحسین‌لو، زهره ترابی، مکرمه شوشتری، زهرا صنعتگران، مهری رحیم‌زاده و زهره عواطفی حافظ از جمله نویسندگان این کتاب هستند.

زهره ترابی |

متولد ۱۳۶۹

نویسنده و روزنامه‌نگار

دیگر آثار: جریده‌ی فریده، چادر کردیم، رفتیم تماشا

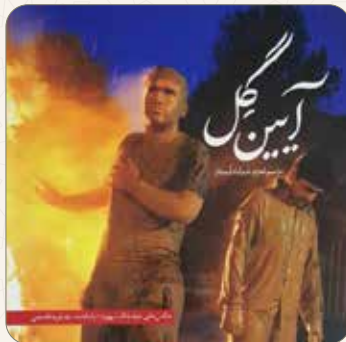
اثر برگزیده در رشته‌ی هنر

آیین گل

مراسم محرم خرم‌آباد لرستان

حجت‌الله سپهوند

[مؤلف] | ۱۹۰ صفحه | چاپ اول: ۱۴۰۳

کتاب «آیین گل» مجموعه عکس‌های مستند پدیدآور از برگزاری آیین محرم در منطقه‌ی خرم‌آباد لرستان است؛ آیینی سنتی که در آن عزاداران بدن خود را گل اندود کرده و به سوگواری می‌پردازند.

حجت‌الله سپهوند

متولد ۱۳۵۱

عکاس خبری

دانش‌آموخته‌ی ادبیات

دیگر آثار: چهار نگاه، مثل خاتمی

اثر برگزیده در رشته‌ی هنر

هم‌پای نور

عبدالحمید قدیریان

انتشارات سوره مهر | ۱۳۶ صفحه |

چاپ اول: ۱۴۰۲

کتاب «هم‌پای نور»، گزارش مستند فرایند آفرینش هنری مجموعه تابلوهای «آسمان حسین علیه السلام» و «هم‌پای نور» است.

عبدالحمید قدیریان |

متولد ۱۳۳۹

نقاش و طراح صحنه

دانش‌آموخته‌ی رشته نقاشی در دانشکده هنر

دیگر آثار: روز حسین

اثر برگزیده در رشته‌ی کودک و نوجوان

این کندو مال او

گروه‌نویسندگان، تصویرگر: محمد رضا دوست محمدی

نشر اطراف | ۵۰ صفحه | چاپ اول: ۱۴۰۳

داستان کتاب «این کندو مال او» درباره‌ی پسرچه‌ای است که همراه پدرش به برداشت کندوهای عسل می‌رود. او با همراهی پدر و کمک در کارها متوجه می‌شود پدرش یکی از کندوها را جدا از بقیه نگه می‌دارد و به آن بیشتر از همه رسیدگی می‌کند. کندویی که عسل آن وقف امام حسین است.

| محمد رضا دوست محمدی |

متولد ۱۳۵۵

طراح گرافیک، تصویرگر، کارتون‌نویست

عضو هیئت علمی پردیس هنرهای زیبای دانشگاه تهران

اثر برگزیده در رشته‌ی کودک و نوجوان

شب وحشت

سیدسعید هاشمی

نشر جمال | ۵۶ صفحه | چاپ اول: ۱۴۰۲

کتاب «شب وحشت» روایتی روان، داستانی و جذاب از ماجرای پیک مخصوص امام حسین علیه السلام، مسلم بن عقیل است که برای مخاطب نوجوان نوشته است.

سیدسعید هاشمی |

متولد ۱۳۵۳

شاعر و نویسنده‌ی کتاب‌های کودک و نوجوان

روزنامه‌نگار و طنزپرداز

گزیده‌ی دیگر آثار: گریه‌ها و یاکریم‌ها، تکه‌ای از آسمان، شاعر گنجشک‌ها، دل‌های کبوتری، دودست، دو بال

اثر برگزیده در رشته‌ی زبان‌های دیگر

Les femmes et le haut-fait de Karbala (d'hier a aujourd'hui)

بریزیت لاکومب (زهرافاخر)

نشرودآبی | ۴۴۰ صفحه | چاپ اول: ۱۴۰۳

این کتاب، با هدف معرفی واقعه‌ی کربلا برای مخاطبان فرانسوی‌زبان نگاشته شده و در آن مؤلف با استفاده از منابع مختلف و معتبر تاریخی، گزارشی از نقش زنان ازجمله حضرت زینب در واقعه‌ی کربلا ارائه کرده است. در فصل‌های پایانی نیز گزارشی از آیین‌های عزاداری زنان آورده شده است.

• بریزیت لاکومب (زهرافاخر) •

متولد ۱۳۵۳

دانش‌آموخته‌ی رشته‌ی حقوق

پژوهشگر اندیشه اسلامی

دیگر آثار: آموزش و پرورش در اسلام، اهل بیت در قرآن، رساله ذهبیه

بخش جانبی اول

پیتز چلکوفسکی | Peter J. Chelkowski

پیتز جان چلکوفسکی (۱۹۳۳-۲۰۲۴ میلادی) شرق‌شناس، ایران‌شناس و از مشهورترین تعزیه‌پژوهان غیرایرانی بوده و صاحب آثار و تألیفات بسیاری درباره‌ی آیین تعزیه و دیگر آیین‌های شیعی به‌شمار می‌رود. وی لهستانی‌تبار، ساکن آمریکا و استاد مطالعات اسلامی و خاورمیانه‌ی «دانشگاه نیویورک» بود. او در سال ۱۳۴۷ با رساله‌ای با عنوان «تاریخ و جنبه‌ی ادبی تعزیه» موفق به اخذ مدرک دکترا از دانشگاه تهران شد. برگزاری اولین کنفرانس درباره‌ی تعزیه در ایران در ۱۳۵۵ و انتشار مقالات آن در قالب کتاب تعزیه: آیین و نمایش در ایران، کوشش برای معرفی تعزیه در عرصه‌ی جهانی و تحقیق درباره‌ی مراسم سوگواری محرم شیعیان ترینیداد و توباگو موسوم به «حُسی» از جمله‌ی مهم‌ترین فعالیت‌های چلکوفسکی به‌شمار می‌روند.

گزیده‌ی آثار:

- ❖ Staging a Revolution: The Art of Persuasion in the Islamic Republic of Iran
- ❖ Eternal Performance: Taziyeh and Other Shiite Rituals
- ❖ Ta'ziyeh: Ritual and Drama in Iran
- ❖ Studies In Art And Literature Of The Near East
- ❖ Ideology and Power in the Middle East
- ❖ Mirror of the Invisible World: Tales from the Khamseh of Nizami
- ❖ Eternal Performance Taziyah and Other Shiite Rituals

| محمدصادق کرباسی |

شیخ محمدصادق کرباسی (کلباسی) ۵ ذی الحجه سال ۱۳۶۶ هجری (۲۷ مهر ۱۳۲۶ شمسی) در شهر کربلا متولد شد. او مقدمات علوم دینی را در حوزه علمیه کربلا آموخت و بعد از تحصیل علوم دینی در سه حوزه نجف، تهران و قم در بیروت، دمشق و لندن ساکن گردید. کرباسی در دمشق «حوزه علمیه زینبیه» و در لندن «المركز الحسيني للدراسات والمؤسسات» را تأسیس کرد. وی علاوه بر تدریس، تألیفات متعددی در حوزه علوم اسلامی در کارنامه‌ی خود دارد که مهم‌ترین و مشهورترین آن‌ها موسوعه‌ی «دائرة المعارف الحسينية» است. کار تدوین این دائرة المعارف از سال ۱۳۶۵ در شهر لندن توسط کرباسی آغاز شد و تا کنون بیش از ۱۰۰ جلد آن منتشر شده است. این دائرة المعارف بر خلاف دیگر دائرة المعارف‌ها نه به ترتیب الفبایی و مصطلح، بلکه به صورت موضوعی طراحی شده است.

موضوعات و سرفصل‌های دائرة المعارف الحسينية:

درآمدی بر اشعار حسینی (تحلیل و بررسی شعرهای سروده شده در ثنایامدح و ویژگی‌ها و تاریخ و تطور اشعار) / حسین علیه السلام در شعر فصیح (دیوان‌های شعر از سده اول تا پانزدهم قمری) / حسین علیه السلام در شعر شرقی و غربی. (اشعار مهم انگلیسی، فرانسوی، ایتالیایی، آلبانیایی، فارسی، ترکی و دیگر زبان‌ها) / زندگی‌نامه شاعران حسینی و....

بخش جانبی دوم

معارف

Journal of Husayni Research Studies

فصلنامه تخصصی «معارف حسینی» | | محمد حسین مردانی نوکنده |

کامل آن این است: دکتر محمد حسین مردانی نوکنده در سال ۱۳۵۱ متولد شد. وی تحصیلات خود را تا مقطع دکتری در رشته‌ی فلسفه گذراند و به تدریس در دانشگاه مشغول شد. دکتر مردانی از سال ۱۳۹۵ نشریه‌ای علمی و تخصصی در موضوع عاشورا و امام حسین علیه السلام را به نام «پژوهش‌نامه‌ی معارف حسینی» در شهر گرگان بنیان گذاشت و خود سردبیری و اداره‌ی آن را برعهده گرفت. انتشار این نشریه‌ی خصوصی و غیردولتی تا امروز ادامه داشته و تا کنون ۴۰ شماره از آن منتشر شده است.

گزیده‌ی آثار:

- مهدویت و شهادت
- فلسفه برای جوانان
- مشاهیر فلاسفه‌ی اسلامی برای جوانان
- مشاهیر فلسفه‌ی غرب برای جوانان

▪ نشرنگار ▪

نشرنگار در اوایل دهه‌ی ۱۳۶۰ بنیان‌گذاری شده و از ناشران پیشگام در عرضه‌ی آثار نفیس هنری از جمله در حوزه‌ی عاشورا بوده است.

مهم‌ترین این آثار عبارتند از:

➤ **اربعین** (شامل ۱۵۰ قطعه عکس برگزیده از راهپیمایی و زیارت اربعین اثر سعید محمودی ازناوه، همراه با پیام آیت‌الله وحید خراسانی، مقدمه‌ی اختصاصی پروفسور سیدحسین نصر، توضیحات سیدمحمد سادات اخوی و ترجمه‌ی انگلیسی دکتر فریده مهدوی دامغانی)

➤ **الأربعین** (نسخه‌ی عربی کتاب اربعین، همراه با پیام آیت‌الله سیدعلی سیستانی و مقدمه‌ی پروفسور سیدحسین نصر)

امیر محمد داودی پور |

متولد ۱۳۵۷

دکترای افتخاری تاریخ هنر از ارمنستان

مدیر نشر نگار

تهیه کننده و کارگردان گروه تعزیه‌ی امام رئوف علیه السلام

➤ **نینوا** (شامل ۱۲۰ قطعه اثر هنری از ۱۱۰ استاد نگارگر، نقاش، خوشنویس، عکاس و گرافیست معاصر ایرانی با موضوع امام حسین، با مقدمه‌ی آیدین آغداشلو)

➤ **عاشورا در چهار گوشه ایران** (شامل ۱۸۰ قطعه عکس از آیین‌های عاشورایی اقصی نقاط ایران اثر سعید محمودی ازناوه، همراه با مقدمه‌های اختصاصی از آیت الله سید محمد جواد علوی بروجردی، پروفسور سید حسین نصر، اسقف دکتر پیترو فرد، و پروفسور یان ریدر)

کتاب
عاشورا

اختتامیه‌ی سومین دوره‌ی دوسالانه‌ی کتاب عاشورا

ویژه‌ی معرفی و تقدیر از برترین کتاب‌های عاشورایی منتشرشده در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳

همراه با تجلیل از دو شخصیت شاخص در حوزه‌ی عاشورانگاری و عاشوراپژوهی

دکتر
پیتر چلکوفسکی

آیت‌الله شیخ
محمدصادق کرباسی

پنجشنبه ۱ آبان ۱۴۰۴ | ساعت ۱۰ صبح

تهران، میدان توحید، خیابان پرچم، پلاک ۷۰، کانون توحید، تالار پرچم